

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Митко Момов, член на научното жури
относно дисертационния труд на **Пеце Трифуновски**
на тема „**Социалната философия на Алвин Тофлър**”
за придобиване на образователната и научна степен „доктор”
по професионално направление – 2.3 Философия
Научна специалност – Социална философия

Основание за представяне на Становището: участие като външен член в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1256 от .01.06.2021 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Декларирам, че не съм свързано лице по смисъла на § 1, т. 5 от Допълнителните разпоредби на ЗРАСРБ с дисертанта, както и че нямам частен интерес, който би могъл да влияе върху безпристрастното и обективно изпълнение на работата ми като член на журито по тази процедура.

I. Информация за дисертанта

Моята информация за дисертанта е от прочита на настоящия дисертационен труд и Автореферата.

II. Данни за дисертацията и автореферата

Работата е изпълнена в 174 страници, структурирана във въведение, три глави, всеки от параграфите с подзаглавия, заключение и библиография. 128 са литературните източници; Цитирането и позоваването им в работата е номерирано и извършено коректно.

Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Впечатлен съм от младежкия ентузиазъм на докторанта да намери баланса в трите процеса. Да намери допирни точки в промените, между скоростта, темповете на измененчивост в средата и ограничеността на човешките реакции.

Съдържание на работата:

Уводът ясно формулира обект, основна теза, цели, задачи на изследването. Въвежда ключови понятия- *власт, иновации, новости, промяна (141 повторения), адаптация*

Обект на изследване е разбирането на Тофлър за произхода на иновациите в постиндустриалната епоха, как това се отразява в съвременните общества. Докторантът вижда важността на усвояването им, прогнозируемостта на социалните катаклизми и подготвеността на човека към тях. **Задачата** е да се апробират прогнозите пред

следващите поколения. Целта е да се изследва въпроса, дали последствията от „шока“ са такива, каквито са били предвидени. Интересно е как прилагания от футуролога метод работи в прогнозиране на едно по-далечно бъдеще. Основните **източници** са произведения на Алвин Тофлър. В център на вниманието е „Шок от бъдещето“;

Методологията е съобразена с бързината и динамиката, с която източниците по темата стават достъпни днес.

Първата глава, **Нашествие на новостите** дисертанта отбелязва като основна. §1 включва ключови процеси, съпътстващи промените и новостите. Сред тях е *шок от бъдещето*, състояние с негативни последици което, ако знаем какво го поражда и как работи, бихме могли да го избегнем. Технологичните последици от иновациите не съвпадат, а в много ситуации препятстват адаптивните механизми на човека. §2 представя „бум от техники“ (компютри, IT устройства), които поставят под въпрос способността на човека да се адаптира. §3 и §4 отбелязват натрупването на демографски проблеми известни като *състояние на аномия*: Мащабната урбанизация е с цената на *мъртви селища* и пренаселеността на централните райони. Освен това, на *разпад на традиционните връзки* - причина за разпад на социални структури. В последициите за човека кратковременните социални връзки рефлектира в нагласа, че всеки е *лесно заменим*, в усещане за *самота* (с.40). §5 отбелязва отражението на технологичното ускорение върху изменения в психичното време на човека, където бързината на технологичната свобода на придвижване е с цената на загуба на смисъла *закъде и защо пътуваме* (с.42). §6 се спира на разбирането на Тофлър за ускоряващите се технологични изобретения, връзката с практическата им приложимост. Очертава се извод, че подобна връзка не подлежи изцяло да бъде рационализирана. Представя невъзможността качеството на живот да бъде планирано, въпреки че богатствата растат, образоваността също, а жизненият цикъл се удължава. Отличително за него стават виртуалните техники, производното от тях *въображение* (с.48) (*масови послания, агресивен маркетинг*, с.57, *потоп от информация*, с.59). Последициите за човека от тях са *усещания за несигурност* (с.60).

Втората глава проследява **Новости по времето на Тофлър и техният напредък днес**: §1 изправя пред парадокса на ускорени новости и сляпото приемане на неизвестности, на нови ситуации. Днес човекът е изправен вече не пред *шок от бъдещето*, а го преживява в настоящето. §2 поставя *проблема за свободата*. Проблем, тъй като действителното възползване от нея за човека днес е проблематично. Той е изправен пред алтернативите на възможност за свобода или „затъването“ в илюзиите за

свобода. Пример за което в §3 е контролът върху климатичните изменения. Възможностите да се упражнява контрол са в разрез с *ламтежа* за пари и успех (с. 66), който нарочно задържа иновациите. Не случайно, страните с решаващ глас да въздействат на замърсяванията са и най-големите замърсители! Тази констатация я срещаме още в 60-те години на миналия век в резолюциите на Римския клуб. На печалбата се подчинява и трудовото законодателство, оправдаващо удължения работния ден. 5§ и §6 се спират на иновации в биотехнологиите и микроорганичната намеса. Намесата над природата, наред с хуманните намерения, носи непредвидими рискове (*на човешкото високомерие*, Фройд, Лоренц).

Третата глава **Социални последици от новостите** проследява отношението на иновациите към социалното прогнозиране на бъдещето; В нея са представени социални, етични проблеми на *клониранто, оплождането, евгениката*. На вниманието на социалното прогнозиране са подложени такива социални структури като пазар, семейство, образование. На вниманието на §1 е роботизацията и превръщането на човека от основна производителна сила в придатъчен продукт на пазара, преди всичко като купувач и обслужващ персонал. Доминираща става ролята на желанията, превръщането им във *виртуална реалност* (*психо-корпус*, Тофлър. *въображаеми светове*, Ападурай). Предвиденият от Тофлър *свръх избора* на пазара, днес се превърнал в клише. Рекламите предлагат свръх-избор в „шопинга“, а качеството е подчинено на унификация. Последствията за човека е, *че работи за да потребява и потребява за да работят други*. Нуждата от ново образование е представена в §2 на настоящата глава. Връзката на иновациите е с *виртуалната класна стая, онлайн обучението*. §3 представя въздействието на *супер-индустриалното общество* върху *раздробеното семейство* (Тофлър). Заедно с очевидната освободеност, семейността носи изненадващи последствия. Например, изследвания в САЩ сочат за неуредените бракове, че след първата година от съжителството, е по-висок процента домашното насилие над партньорката.

III. Научно-приложни приноси на работата

1. Идеите на Тофлър са проверени през контекста на новите реалности.
2. Основателна е хипотезата, че технологичните новости и предизвиканите от тях социални промени протичат в два различни цикъла, по скорост, време и обхват. Това, от своя страна, се потвърждава от основната теза на докторанта в подкрепа на това, че днешното поколение приема „шок от бъдещето“ по начин различен от предходното.
3. Основателна е връзката между социалното прогнозиране и последствията за

човека. Имайки познанията за това как се случва и какво се случва, човек намалява стреса от това, което може да се случи. Което, от своя страна, потвърждава приноса на представения дисертационен труд.

IV. Препоръки към работата

1. Докторантът е включил 129 източника, повечето от които на английски, от които около $\frac{3}{4}$ са от последните 10-15 години. Това създава интерес, те да бъдат реферирани или под някаква друга форма публично представени. В същото време от 289 позовавания, от които само $\frac{1}{5}$ са източници са от последните две десетилетия. Цитираната литература е редуцирана само до част от източниците, като център на вниманието е насочено към текстове на Тофлър, трудове от 70-80 те на миналия век и едва няколко десетки са от последните години. Ако кандидатът продължи работата по темата, е удачно да включи повече съвременните изследвания.

2. Освен представените в работата авторитети, в социалното прогнозиране в последните три десетилетия работят представители на глобализма и антиглобализма, като Стиглиц, Чомски, Бауман, футуристи и социални аналитици от движението „Zeitgeist“. Особеното е, че когато „шок от бъдещето“ преминава през фазата „шок от настоящето“, тези и други съвременни представители все повече привличат вниманието и срещат привърженици в следващите поколения.

3. Относно употребата на „адаптация“, с общо 9 повторения (с.15,25,54,72,145,152,169,). Има нужда да се формулира по-прецизно. Терминът често се пре-експонира, като зад адаптацията застават и едните, и другите- тези които се *втурват* в промяна и другите, които очакват да им бъде поднесена. Което, от своя страна, размива разбирането за концепта.

4. Докторантът впечатлява с уменията си да поднесе на български четим текст. Което, от своя страна завишава очакването в една бъдеща монография да бъдат включени и български автори публикували по темата за последните 15 години.

V. Заключение

Текстът на докторанта покрива изискванията за дисертационен труд. Предлагам на уважаемото жури становище за присъждане на Пеце Трифуновски на научна и образователна степен „доктор“ по професионално направление – 2.3 Философия, научна специалност – Социална философия.

20.06.2021

Подпис:

доц. д-р Митко Момов